

DE ORATIONIS
DOMINICÆ
PROŒMIO.

CAPUT IX.

Pater noster, qui es in cœlis.

1. Cur in hujus precatōnis initio Christus Patris nomen, potius quàm Domini aut Judicis, nos usurpare voluerit.

Cum hæc formula Christianæ precatōnis à Jesu Christo tradita, eam habeat vim, ut antequam ad preces postulationesque veniamus, certis verbis loco proœmii nobis utendum sit, quibus piè ad Deum accedentes, fidentiùs etiam id facere possimus; Parochi officium est, illa distinctè dilucidèque declarare, ut alacrior pius populus ad preces adeat, atque cum Patre Deo acturum intelligat. Proœmium autem, si spectes verba, brevissimum est; si res æstimes, gravissimum, mysteriorumque plenissimum. Ac prima quidem vox, qua Dei jussu & institutione utimur, in hac precatōne, est *Pater*. Nam etsi Salvator noster divinam hanc orationem prætexere potuit aliquo verbo, quod plus majestatis haberet, exempli causa, Creatoris aut Domini: tamen hæc omisit, quæ timorem simul nobis afferre possent, illud autem adhibuit, quod orantibus & aliquid à Deo petentibus amorem fiduciamque conciliat. Quid enim jucundius est Patris nomine, quod indulgentiam sonat & charitatem?

2. Quæ sit prima ratio, ob quam homines Deum merito Patrem hic appellant.

Quibus autem rationibus Patris nomen Deo conveniat, suppeditabit facultas docendi fidelem populum ex locis creationis, gubernationis, ac redemptionis. Nam cum

Orationem Dominicam explicarunt Cyp. serm. 6. de Orat. Dom. Amb. lib. 4. de Sacram. caput 4. D. Aug. ep. 121.

Proœmium Orat. Dominicæ quam sit fecundum. Cur in Dominica Oratiōne primum verbum sit Pater, vide Leo. serm. 6. de Nativ. Domini post supra citat.

Per creationem Deus omnium est Pater.

cum Deus hominem creaverit ad imaginem suam, nec illam cæteris animantibus impertiverit, ex hoc singulari munere, quo hominem ornavit, jure omnium hominum, nec fidelium modo, sed etiam infidelium Pater a in Divinis scripturis appellatur.

3. Quæ sit altera ratio, ob quam Deus Pater hominum dicatur.

A gubernatione verò sumere poterit argumentum, quòd prospiciendo & consulendo utilitati hominum, præcipuo quodam curæ & providentiæ modo nobis præstat paternam charitatem. Sed ut in hujus explicatione argumenti paternam Dei de hominibus curam meliùs agnoscat de custodia Angelorum, in quorum tutela sunt homines, aliquid dicendum videtur.

4. Dei providentia illud negotium Angelis datum est, ut custodiant humanum genus.

Est enim Dei providentia datum hoc negotium Angelis, ut custodiant humanum genus, singulisque hominibus præstò sint, ne gravius aliquod detrimentum accipiant. Nam ut parentes, si infesta & periculosa via filiis iter faciendum sit, custodes adhibent, & periculorum adjutores; sic cœlestis Parens in hoc itinere quo ad cœlestem patriam contendimus, singulis nobis præposuit Angelos, quorum ope ac diligentia recti, furtim paratos ab hostibus laqueos vitaremus, & factos in nos horribiles impetus repelleremus; iisque ducibus rectum iter teneremus, ne objectus aliquis error à fallaci adversario nos de via posset deducere, quæ ducit in Cœlum.

5. Quibus argumentis clarè intelligamus magnitudinem utilitatis, quæ ad homines ex custodia Angelorum redeat.

Quam verò habeat utilitatem hæc de hominibus Dei cura ac providentia singularis, cujus munus & administratio mandata est Angelis, quorum inter Deum & homines media est & interjecta natura, patet exemplis, quorum copiam suppeditant Divinæ litteræ, quæ testantur sæpè Dei benignitate factum esse, b ut inspectantibus hominibus, Angeli mirabiles res efficerent, quibus monemur innumerabilia ejus generis, quæ sub oculos non caderent, à custodibus nostræ salutis Angelis efficii utiliter ac salutariter. c Raphael Angelus Tobie comes & dux itineris divinitus adjunctus illum duxit & reduxit incolumen, d cui & adjumento fuit, ne ab immani pisce devoraretur; & quanta esset in ejus piscis e jecore, felle, & corde vis, demonstravit: ille f demonium expulit, ejusque impedita & colligata potes-

a Deut. 23. 6. Isai 63. 1. Malach. 1. & in Novo Testamento passim.

Per gubernationem Patrem etiam agit Deus. Matth. 6. 7. 23.

Singulis hominibus datum esse Angelum custodem Scriptura aperte demonstrat.

Genesis 48. 16. Tob. 5. 21. Ps. 50. 11. Matth. 18. 10. Act. 12. 15. Heb. 1. 14.

b Genesis 18. 19. & sic sæpissimè.

c Tob. 5. & per totum librum.

d Tob. 6. 2. 3.

e Ibidem 3.

f Tob. 8. 1. 2.

a Tob. 6. 3.

b Tob. 6. 17. 18.
Tob. 11. 7. 8. 15.c Act. 12. 7. 8. 9.
Act. 5. 27. 23. & 24.Deus quantumvis of-
fensus numquam homi-
nem obliviscitur: quan-
taque sit illius in nos
misericordia ac provi-
den-
tia, vide Genesis 6.
7. 8. 12. 23. 31. 32. 39.
& 45. 5. 6. 7.Exod. 6. & 9.
Num. 20. 8. 9. 10.
Deut. 4. 5. & sic sæpè
d Gen. 3. 6.
Conferantur hæc cum
19. scilicet art. 1. Symboli,
& cum scilicet 7. caput 1.
Decal.

e Exod. 17. 7.

f Ezech. 8. 12.
Vide item Ps. 93. &
Ps. 13. & 52.
Integros.
Job 22.
Eccl. 5. 5.

g Isai. 49. 14. 15. 16.

tate, ne Tobie noceret, efficit: ille a verum & legiti-
mum matrimonii jus & usum adolescentem edocuit: ille
b Tobie patri oculis capto lumina restituit.

6. De Angelo, per quem Divus Petrus è carcere libe-
ratus est.

Angelus item ille Principis e Apostolorum liberator
uberem præbebit materiam ad erudiendum pium gregem
de admirabili fructu curæ custodiæque Angelorum; cum
demonstrabunt Parochi Angelum carceris tenebras illus-
trantem, & Petrum tacto ejus latere ex somno excitan-
tem, solventem catenas, disrumpentem vincula, monen-
tem ut surgeret, seque sumptis caligis, & reliquo ves-
titu sequeretur; cum docebunt ab eodem Angelo, Petrum
per custodias liberè eductum è carcere, & aperta deni-
que janua, in tuto collocatum.

Hujus generis exemplorum, quemadmodum diximus,
referta est Sanctarum litterarum historia; quibus intel-
ligimus, quanta sit vis beneficiorum, quæ confert in
homines Deus, Angelis interpretibus & internunciis,
nec solum certa aliqua & privata de re missis, sed
à primo ortu nostræ curæ præpositis, & in singulorum
hominum salutis præsidio collocatis. Hanc doctrinæ dili-
gentiam illa utilitas consequetur, ut audientium mentes
erigantur, & ad cognoscendam ac venerandam Dei pa-
tènam de se curam ac providentiam excitentur.

7. Qua præterea ratione agnoscant homines fideles pa-
ternam Dei de hominibus curam.

Commendabit autem hoc loco Parochus, in primis-
que prædicabit divitiarum benignitatis Dei erga genus hu-
manum: quem cum à primo à parente nostri generis,
& peccati, usque ad hanc diem offenderimus flagitiis ac
sceleribus innumerabilibus, retinet tamen in nos cha-
ritatem, neque præcipuam illam de nobis curam deponit.
Quem si quis existimat hominum oblivisci, amens est,
& in Deum jacit indignissimam contumeliam. Irascitur
Israëli Deus propter ejus gentis blasphemiam quæ se
arbitrabatur cœlesti ope desertam esse. Est enim in Exo-
do: e Tentaverant Dominus dicentes: Est ne Dominus in
nobis, an non? & apud Ezechielem succenset eidem
populo Deus, quod dixerat: f Non videt Dominus nos,
dereliquit Dominum terram. Ergo fideles his auctoritatibus
à nefaria illa opinione deterrendi sunt, fieri posse ut
Deum capiat hominum oblivio. In quam sententiam au-
dire licet conquerentem de Deo apud Isaiam Israëliticum
populum, contraque Deum stultam ejus querimoniam
benigna similitudine refellentem. Etenim ibi: g Dixit Sion:
De-

Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. Cui
Deus: Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut
non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego
tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te.

8. Exemplo primi parentis Dei in nos benignitas de-
monstratur.

Quibus locis quamquam id liquidò confirmatur, ta-
men ut penitus fideli populo persuadeatur, nullum posse
tempus accidere, quo deponat Deus hominum memo-
riam, quò eis non tribuat paternæ caritatis officia; Pa-
rochi (1) rem clarissimo primorum hominum exemplo com-
probabunt. Quos post neglectum violatumque Dei jus-
sum, cum acerbius accusatos, & horribili illa sententia
condemnatos audis: a Maledicta terra in opere tuo, in
laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas
& tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ: b
cum vides è paradiso expulsos, & ut omnis reditus spes
adimeretur; cum in aditu paradisi collocatum legis
Cherubim, flammeum tenentem & versatilem gladium;
cum ab ulciscente suam injuriam Deo illos intimis &
externis molestiis confictatos intelligis; an non actum de
homine putes? an non credas non modò divino illum
auxilio nudatum, sed etiam cuivis injuriæ propositum?
Verumtamen in tantis divinæ iræ & ultionis indicis,
oborta est lux quædam Dei in eos charitatis: c Fecit enim,
inquit, Dominus Deus Adæ & uxori ejus, tunicas pelliceas,
& induit eos; quod maximum fuit argumentum,
hominibus nullo umquam tempore defuturum Deum.

9. Nullis quantumvis magnis hominum sceleribus, Dei
benignitatem exhauriri posse probatur.

Hujus etiam sententiæ vim, non exhauriri Dei amo-
rem ulla hominum injuria, David expressit illis verbis:
d Numquid continebit Deus in ira sua misericordias suas?
Hanc Habacuch, Deum affatus, exposuit, dum inquit:
e Cum iratus fueris, misericordie recordaberis: hanc sic
Michæas aperuit: f Quis Deus similis tui? Qui aufers
iniquitatem, & (2) transfers peccatum reliquiarum heredi-
tatis tue: non immet ultra furorem suum, quoniam vo-
lens misericordiam est. Omnino res ita se habet: cum
maximè perditos nos, & Dei præsidio spoliatos arbitra-
mur,

(1) Rem) Deest in Edit. Patav.

(2) Transfers) Ita Editiones omnes præter Lovaniensem, quæ habet
transis quemadmodum legitur etiam in hodierna Vulgata.

Primorum parentum
luculento exemplo de-
claratur, Deum nullo
unquam tempore homi-
nibus desse. Exemplum
juste in peccatores in-
ignationis.

a Gen. 3. 17. 18.

b Ibidem 23.

Exemplum divinæ in
homines etiam peccan-
tes Benignitatis.

c Gen. 3. 21.

d Ps. 76. 10.

Vide item versus præ-
cedentes, & Tob. 3. 22.

e Habac. 3. 2.

f Mich. 7. 18.

mur, tùm maximè pro immensa sua bonitate nos quærit & curat Deus. Sustinet enim in ira gladium justitiæ, nec cessat effundere inexhaustos misericordiæ thesauros.

10. *Quæ sit tertia ratio qua paternæ charitatis beneficium in genus humanum Deus cumulât ostendit.*

Magnam igitur vim habent ad declarandam præcipuam Dei rationem in amando tuendoque hominum genere creatio & gubernatio. Sed tamen illud opus redimendi hominem sic eminet inter duo superiora, ut beneficentissimus Deus parensque noster summam in nos benignitatem a tertio hoc beneficio cumulât illustrarit. Quare tradet spiritualibus filiis Parochus, & assiduè eorum auribus inculcabit hanc præstantissimam Dei erga nos charitatem, ut intelligant se, quia (1) redempti sunt, mirabilem in modum Dei filios evasisse. *b Dedit enim, inquit Joannes, eis potestatem filios Dei fieri: & ex Deo nati sunt.* Quam ob causam Baptismus quod primum redemptionis pignus & monumentum habemus, *c Sacramentum regenerationis dicitur: inde enim nascimur Dei filii: nam inquit ipse Dominus: d Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Et oportet vos nasci denuo.* Item Petrus Apostolus: *e Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei vivi.*

11. *Singulari Dei beneficio per redemptionem filii Dei effecti sumus.*

Hujus pondere redemptionis & Spiritum Sanctum accepimus, & Dei gratia dignati sumus. Quo munere filii Dei adoptamur, quemadmodum ad Romanos scripsit Apostolus Paulus: *f Non accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.* Cujus vim & efficaciam adoptionis explanat Sanctus Joannes ad hunc modum: *g Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus.*

22. *Quid Christiani, filii Dei jam effecti post tot accepta paternæ charitatis officia, vicissim Patri præstare debeant.*

His expositis, admonendus est fidelis populus quid ipse vicissim debeat amantissimo Patri Deo, ut intelligat, quem amorem ac pietatem, quam obedientiam ac venerationem Creatori, Gubernatori, ac Redemptori præ-

Tertio per redemptionem Deus est hominum Parens,

a Vide Joan. 3. 10. &

15. Rom. 5. 7. 8. Gal. 4. & 1. Joan. 4. 9. 10.

b Joan. 1. 12. Baptismus redemptionis nostræ est pignus.

c Tit. 3. 5.

d Joan. 3. 6. 7.

e 1. Pet. 1. 23.

f Rom. 8. 15. Gal. 4. 5. 2. Tim. 1. 15.

g 1. Joan. 3.

Non tantùm ex secularibus rebus, verùm etiam ex calamitatibus immissis metiendam esse Patris ecclesiæ benignitatem.

(1) Redempti sint, Edit. Patav. Redempti sunt.

præstare, qua spe ac fiducia illum invocare oporteat. Sed ad erudiendam inscitiam, dirigendamque sententiæ perversitatem eorum, si qui tantummodò secundas res & prosperum vitæ cursum argumento esse existimant, Deum conservare nobis amorem suum, rebus autem adversis & calamitatibus cum à Deo exercemur, id esse signum hostilis in nos animi & prorsus abalienatæ à nobis divinæ voluntatis; demonstrandum erit, cum a tangit nos manus Domini, minimè id hostiliter facere Dominum, b verùm percutiendo sanare, & plagam à Deo venientem esse medicinam. Castigat enim peccantes, ut ea disciplina meliores faciat, & præsentis animadversione redimat ab exitio sempiterno. Nam c visitat quidem in virga iniquitates nostras, & in verberibus peccata nostra: misericordiam autem suam non aufert à nobis. Quare monendi sunt fideles, ut id ejusmodi castigatione paternam Dei charitatem agnoscant, & illud apud patientissimum Job in memoria & in ore habeant: *d ipse vulnerat, & medetur; percutit, & manus ejus sanabunt: ut illud usurpent, quod sub persona populi Israelitici scripsit Jeremias: e Castigasti me, & eruditus sum, quasi juvenculus indomitus: converte me, & convertar; quia tu Dominus Deus meus: ut Tobix exemplum sibi proponant, qui cum in illa plaga cæcitatatis paternam Dei manum cadentem sensisset, exclamavit: f Benedico te Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu salvasti me.*

13. *Deum numquam nostri oblitum esse, fidelibus inculcandum.*

In quo maxime cavendum est fidelibus, ne, etiamsi quovis incommodo affecti, quavis calamitate afflicti sint, Deum id ignorare existiment: ait enim ipse: *g Capillus de capite vestro non peribit.* Imò verò se ipsi illo Divini Oraculi solatio consolentur, (1) quod in Apocalypsi dictum est: *h Ego quos amo, arguo & castigo.* Conquiescant in Apostoli cohortatione ad Hebræos: *i Filii mi, nolite negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quod si extra disciplinam estis, adulterini estis, & non filii. Patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, & reverebamur eos: num multo magis obtemperabimus Patri spirituum, & vivemus?* Nos-

(1) Quod in Apocalypsi dictum est, Edit. Patav. quo in Apocalypsi dictum est, quod longè melius.

a Job 19. 23.

b Deut. 32. 19. Quo fine adhibeatur castigatio.

c Ps. 88. 34. 35.

d Job 5.

e Jerem. 51. 18.

f Tob. 11. 13. 5. 6. 7. 8. 11. 12. Reg. 2. 6. Job 13. 15.

g Deus clarè omnium afflictiones intuetur. Luc. 21. 18.

h Apoc. 3. 16. Prov. 1. 11. 12. i Heb. 12. 5. 6. 7. 8.

Noster.

14. Cur Deum pluralitatis vocabulo nostrum patrem hic appellare jubeamur.

Christiani propriè Deum suum, patrem appellant nostrum: primò, ut domum adoptionis, quæ beneficio Christi Fidelibus concigit, ab omnibus agnoscatur.

a Matth. 25. 8.

b Rom. 1. 17. 10. & 12. 7.

Christum Christiani propter humanitatem fratrem habent.

c Heb. 2. 11.

d Ps. 21. 23.

e Matth. 28. 10.

Sic Joan. 20.

Fraterna cum Christo cognatio ejus, resurrectione non est dissoluta.

f Matth. 25. 31.

g Ibidem 42.

Quomodo Christiani sint Christi cohæredes.

h Rom. 8. 17.

i Coloss. 1. 12.

k Heb. 1. 2.

l 1. Cor. 3. 9.

Græc. habeat.

συγγυνη

id est cooperatores.

m 1. Cor. 9. 6.

n Heb. 6. 10.

Cùm patrem invocamus singuli, & nostrum appellamus, docemur ex dono ac jure divinæ adoptionis consequi necessariò, ut fratres sint fideles omnes, & inter se fraternè amare debeant. a Omnes enim, inquit, vos fratres estis; unus est enim Pater vester, qui in caelis est. Quare etiam in epistolis fideles omnes b Apostoli fratres appellant. Ex quo item conficitur illa consecutio necessaria, ut eadem adoptione Dei non solum inter se fideles universi fraterna necessitudine jungantur, sed quia homo est unigenitus Dei Filius, fratres etiam ejus & nominentur, & sint. Nam in Epistola ad Hebræos, cùm de Filio loqueretur, scripsit Apostolus c Non confunditur fratres eos vocare, dicens, & Nunciabo nomen tuum fratribus meis, quod tantò ante David de Christo Domino prædixerat. Ipse verò etiam Christus sic apud Evangelistam loquitur ad mulieres: e Ite nunciate fratribus meis, ut eant in Galileam, ibi me videbunt. Quod tùm ab eo dictum esse constat, cùm jam excitatus à mortuis immortalitatem esset consecutus; ne quis existimet, fraternam hanc cognitionem ejus resurrectione & in cælum ascensu dissolutam esse. Tantum enim abest ut hanc conjunctionem & charitatem Christi resurrectio diremerit, f ut ex illa majestatis & gloriæ sede, tùm, cùm de omnibus omnis memoriæ hominibus judicabit, g fidelium minimos ab eo, fratrum nomine appellandos acceperimus.

15. Qua ratione inter Christi fratres fideles censeantur.

Qui autem fieri potest, ut Christi fratres non simus, cujus h cohæredes dicimur? Est enim i primogenitus ipse, k constitutus hæres universorum; nos verò secundo loco geniti, cohæredes ejus promodo cælestium donorum, pro ratione charitatis, qua præbuerimus nos ministros, & l-coadjutores Spiritus Sancti, quo auctore ad virtutem salutareque actiones impellimur & incendimur, ut ejus freti gratia in certamen salutis fortiter descendamus, quo sapienter constanterque confecto, m decursoque hujus vitæ spatio, justum coronæ præmium capimus à cælesti parente, omnibus, qui eundem cursum tenuerint, constitutum, n Non enim, ut ait Apostolus, injustus est Deus, ut obliviscatur operis nostri & dilectionis.

16.

16. Quomodo alii pro aliis orare, & omnes nos invicem fratres existimare debeamus.

Quam verò hanc ex animo vocem Noster proferre debeamus, S. Chrysostomi sententia declaratur, qui Deum inquit libenter christianum audire, non solum pro se, sed pro altero deprecantem; pro se orare naturæ est, pro altero gratiæ; pro se necessitas cogit, pro altero fraterna charitas hortatur. Quibus illa subjunxit (1) Jucundior est Deo, quam charitas fraterna commendat, quam ea, quæ necessitate pronuntiat. In hac tanta materia salutaris orationis monere & hortari debet Parochus (2) omnes omnis ætatis, generis, ordinis, ut communis hujus fraternæ necessitudinis memores, comiter & fraternè se gerant, neque (3) se aliis alii præferant insolentiùs. Nam etsi in Ecclesia Dei diversi sunt officiorum gradus; tamen illa varietas graduum & munerum fraternæ necessitudinis conjunctionem minimè tollit, a quemadmodum in hominis corpore varius usus, & diversa functio membrorum nihil agit, quamobrem hæc vel illa corporis pars membri munus & nomen amittat.

17. Quibus de causis christiani sint tanta necessitudinis conjunctione copulati.

Propone tibi eum, qui regia sit potestate: an is igitur, si fidelis est, frater non est omnium, qui Christianæ fidei communionem continentur? Maximè: quid ita? quia non est Deus alius is, ex quo divites & reges nati sunt; ab eo, à quo pauperes; & (4) qui in regum potestate sunt, extiterunt; sed unus Deus, & parens

(1) Jucundior est Deo, quam charitas fraterna commendat, quam ea, quæ necessitate pronuntiat. Editio Lovan. & Lugdun. jucundior est Deo, quam charitas fraterna commendat, quam ea, quæ necessitate pronuntiat. Editio Patavina: jucundior est Deo illa gratia, quam fraterna charitas commendat, quam ea quam necessitas rei pronuntiat. Apud Maur. autem dulcior est autem ante Deum oratio, non quam necessitas rei transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat.

(2) Omnes omnis ætatis Edit. Patav. omnes cujuscumque ætatis.

(3) Neque se aliis præferant insolentiùs Typographi indiligentia ommissa est vox aliis in Edit. Manutiana.

(4) Et qui Edit. Patav. omittit conjunctionem. Et, à quo pauperes qui in re non potestate sunt extiterunt: quasi comparatio sit inter divites regesque, & pauperes, regum subditos.

Chrys. hom. 1. lib. 4. op. imp. in Matth.

a Rom. 12. 4.

1. Cor. 12. 12.

Eph. 4. 7.

Deus unus & idem est divitum & inopum conditor.

Sap. 6. & 7. 8.

Malach. 2. 10.
Nobilitas spiritualis
omnium Christianorum
una est.
a Joan. 3. 5.
Rom. 6. 3.
Col. 2. 38.

rens, & Dominus omnium. Itaque (1) una spiritualis ortus omnium nobilitas, una dignitas, unus splendor generis; cum omnes a ex eodem Spiritu, ex eodem fidei Sacramento nati simus filii Dei, & ejusdem hereditatis cohæredes. Nec verò alium Christum Deum habent copiosi & potentes homines; alium tenuiores & infirmi: non aliis sacramentis sunt initiati, nec aliam hereditatem regni cœlestis expectant. Fratres sumus omnes, & ut inquit Apostolus ad Ephesios, membra sumus corporis Christi de carne ejus, & de ossibus ejus. Quod idem in Epistola ad Galatas significat Apostolus: *b Omnes filii Dei estis per fidem in Christo Jesu: quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis: non est fundus neque Græcus, non est servus, neque liber, non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Hæc autem accuratè versanda res est Pastoribus animarum, & scienter illis in hac sententia commemorandum. Est enim accommodatus locus non minùs ad confirmandos & excitandos inopes & abjectos homines, quam ad coercendam deprimendamque arrogantiam locupletum atque potentium. Cui hominum incommodò uti mederetur, urgebat Apostolus fraternam hanc charitatem, & inculcabat fidelium auribus.

18. *Quid christianus, ubi exordium preceationis illud, Pater noster pronuntiabit, meditari debeat.*

Cum igitur has Deo preces facturus es, Christiane, memineris te tamquam filium ad Patrem Deum accedere. Itaque cum preceationem ordinis, & illud, *Pater noster* pronuntias, cogita quem in locum te summa Dei benignitas extulerit, qui non ut servum ad dominum adire invitum ac timidum, sed ut ad patrem, filium voluntarium, securumque confugere jusserit. Qua in memoria & cogitatione, quo vicissim studio & pietate tibi orandum sit, considera. Danda enim est tibi opera, te ut talem præbeas, qualem esse decet Dei filium; id est ut oratio & actiones tuæ non indignæ sint cœdivino generè, quo te dignari voluit beneficentissimus Deus. Ad hanc officii rationem nos Apostolus cohortatur; cum ait: *d Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi: ut verè de nobis dici possit, quod ip-*

b Eph. 5. 30.
Galat. 3. 26.
Vide idem Joan. 17.
1. Act. 4. 22.
1. Cor. 10. 17.
Coloss. 3. 11.

Locis suprâ citatis, & alibi passim.

c Act. 17. 28. 29.

d Epil. 5. 1.

(1) Itaque una spiritualis ortus omnium nobilitas) sive potius, ut in Edit. Patav. Itaque una est spiritualis ortus omnium nobilitas.

ipse Apostolus scripsit ad Thessalonicenses: *a Omnes vos filii lucis estis, & filii Dei.*

Qui es in Cœlis.

19. *Cum Deus sit ubique præsens, quomodo domicilium suum peculiariter in cœlo habere dicatur.*

Constat inter omnes qui rectè de Deo sentiunt, ubique locorum & gentium esse Deum. Quod non ita intelligendum est, quasi ipse distributus in partes, una parte locum unum, alia alium occupet ac tueatur, nam Deus spiritus est; omnis expers divisionis. Quis enim audeat Deum tamquam in vestigio positum, loci alicujus finibus circumscribere, cum ipse de se dicat: *b Numquid non cœlum & terram ego impleo?* Quod rursum sic accipiendum est, Deum cœlum ac terram, quæque cœlo ac terra comprehensa sunt, vi sua ac virtute complecti, non autem ipsum ullo loco contineri. Adest enim rebus omnibus Deus, vel creans ipsas, vel conservans creatas, nulla regione, nullis finibus vel circumscriptus vel ita definitus, quominus & naturam & potestatem suam præsens ubique constituat. Quod beatus David expressit illis verbis: *c Si ascendero in cœlum, tu illic est.* Verum etsi præsens adsit Deus in locis & rebus omnibus, nullis, ut diximus, terminis definitus; tamen in divinis scripturis sæpè dicitur habere domicilium suum in cœlo. Quod ideo factum videmus, quòd cœli, quos suspicimus, sunt nobilissima mundi pars, iidemque manent incorrupti, præstantes vi, magnitudine ac pulchritudine cæteris corporibus, certisque ac stabilibus motibus præditi. Ergo ut excitaret hominum animos Deus ad contemplandam infinitam suam potestatem ac majestatem, quæ maximè elucet in opere cœlorum, se in divinis scripturis habitare testatur in cœlis: sæpè etiam, quod res est, declarat nullam esse mundi partem, quod non præsentis Dei natura & potestate comprehensa sit.

20. *Quid fidelibus meditandum exhibeat illa particula, Qui es in Cœlis.*

Quamquam (1) in hac cogitatione fideles non solum communis omnium parentis imaginem sibi proponant, sed etiam

a 1. Thes. 5. 9.

Deus est totus ubique, & totus in singulis mundi partibus.

Ambr. lib. 1. de Spiritu Sancto, caput 7.

Dam. 1. 1. caput 16.

Scot. 2. dist. 1. q. 5.

& 4. dist. 10. q. 2.

b Jerem. 23. 24.

Deus est in rebus omnibus.

Act. 17. 28.

Greg. in Ezech. Hom. 8.

D. Th. 1. p. q. 8. art. 1.

c Ps. 128. 8.

Amos. 9. 2.

Deus in divinis scripturis in cœlo sæpè esse dicitur, ut in Ps. 2. 10. 113. & alibi frequenter.

Deus in cœlo esse dicitur, quia illud uberioris ipsius operationis, & gratia est particeps.

Dam. lib. 1. de Fide Orth. caput 16.

Greg. Naz. Orat. 34.

quæ est 2. de Theol.

(1) In hac cogitatione fideles) Edit. Patav. in hac cogitatione celestis domicilii Divina Majestatis fideles.

etiam in cœlo regnantis Dei; ut oraturi meminerint mentem animumque esse referendum ad cœlum: quantumque spei ac fiduciæ affert eis Patris nomen, tantum Christianæ humilitatis ac pietatis adjungat præstans illa natura, ac divina majestas Patris nostri, *qui es in Cœlis*. Quæ verba præfinitur etiam orantibus, quid petendum sit: omnis enim postulatio nostra, quæ ad hujus vitæ usum ac necessitatem pertineat, nisi cum cœlestibus sit conjuncta bonis, & ad illum finem dirigatur, inanis est & indigna christiano. Quare monebunt pios auditores Parochi de hac ratione precationis; & (1) admonitionem illa Apostoli auctoritate comprobabunt: *a Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.*

A Patre Cœlesti ecclesia duntaxat bona, aut quæ his conjuncta sunt, exoptanda.

a Coloss. 3. 1. 2.

DE PRIMA PETITIONE.

CAPUT X.

Sanctificetur Nomen tuum.

1. Cur à nominis divini sanctificatione nostra desideria exordiamur.

Quid à Deo petendum, quoque ordine id agendum sit, Magister ipse ac Dominus omnium docuit & imperavit. Nam cum studii & desiderii nostri nunciavit & interpret oratio, tum rectè & ratione petimus, cum postulationum ordo sequitur ordinem rerum expetendarum. Monet nos vera charitas, totum ut animum ac studium conferamus in Deum, qui quoniam solus est in se ipso summum bonum, jure est præcipuo quodam ac singulari amore diligendus. Nec verò ex anima & unice potest amari Deus, nisi rebus ac naturis omnibus ejus honor & gloria præponatur. Bona enim & nostra, &

Petitionum ordo sequi debet ordinem rerum expetendarum.
D. Thom. 2. 2. q. 82. art. 2.

(1) Admonitionem illa Apostoli auctoritate comprobabunt. Edit. Pat. & Lovan. admonitionem illam Apostoli auctoritate comprobabunt.

aliena, & omnino omnia, quæcumque boni vocabulo nominantur, ab illo profecta, summo ipsi bono cedunt. Quare ut ordine procederet oratio, Salvator petitionem hanc de summo bono principem & caput constituit petitionum reliquarum, docens nos, priusquam ea, quæ nobis aut proximo cuique opus sint, postulemus, quæ propria sint Dei gloriæ, petere debere, ipsique Deo studium & desiderium ejus rei nostrum exponere. Quo facto, manebimus in officio charitatis, qua docemur & plus Deum quam nos ipsos diligere; & primum petere, quæ Deo cupiamus, deinde quæ nobis optemur.

2. *Cum divina natura nulla re augeri, aut carere possit, cur necesse fuerit sanctificationem nominis Dei hic postulare.*

Et quoniam desiderium & petitio sunt earum rerum, quibus caremus; (nec verò Deo, id est, ejus naturæ, fieri accessio potest, aut augeri ulla re divina substantia, quæ inexplicabilem in modum est omni perfectione cumulata) intelligendum est, extra hæc esse, quæ à Deo ipsi Deo petimus, ad externam ejus gloriam pertinere. Cupimus enim & petimus ut Dei nomen notius sit gentibus; ut ejus regnum amplificetur; ut plures quotidie obediunt divino nomini; quæ tria, Nomen, Regnum, Obedientia, non in illo ipso sunt intimo Dei bono, sed assumuntur extrinsecus.

3. *Verba illa, Sicut in Cœlo & in Terra, ad tres primas petitiones referri posse, & quomodo hic intelligantur.*

Verum, ut hæ petitiones quam vim habeant, & quid valeant, planius intelligatur, Pastoris erunt partes, monere Fidelem Populum, verba illa, *Sicut in cœlo & in terra*, ad singulas referri posse primarum trium postulationum: ut, *Sanctificetur nomen tuum, sicut in cœlo & in terra*: Item, *Adveniat regnum tuum, sicut in cœlo & in terra*: similiter *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra*. Cum autem petimus, ut sanctificetur nomen Dei; id sentimus, ut augeatur sanctitas & gloria divini nominis. Quo loco Parochus animadvertet, ac docebit pios auditores, non id dicere Salvatorem, ut eodem modo sanctificetur in terra, quo in cœlo; id est ut amplitudine terrestris sanctificatio cœlestem exæquet (hoc enim fieri nullo pacto potest) sed ut ex charitate & intimo animi studio id agatur.

4. *Quomodo Dei nomen per se sanctum sanctificari à nobis possit.*

Etsi verissimum illud est, sicuti est, divinum nomen per se sanctificatione non egere; cum a sanctum

Nil petimus Deo intrinsecus accedere, quod ante non habuerit; sed extrinsecus aliquid, fieri, quo ejus gloria innotescat ac hominum utilitatem, optamus.

Quod sibi velit prima petitio.

& terribile sit, quemadmodum ipse Deus suapte natura a sanctus est, neque ulla sanctitas, qua ab omni aternitate præditus non fuerit, possit accedere: tamen, quod in terris longè minori honori afficitur, quam pars est, nonnumquam etiam maledictis & nefariis vocibus violatur: propterea cupimus ac petimus, ut laudibus, honore & gloria celebremur, ad exemplum laudem, honoris, & gloriæ, quæ illi in cælo tribuuntur: id est, ut sic honor & cultus in mente, in animo, in ore versetur, ut omni veneratione & intima & externa prosequamur, omnique celebritate excelsum, purum & gloriosum Deum, ad imitationem superiorum ac cælestium civium complectamur. Ut enim cælestes summa consensione, gloria & prædicatione efferunt Deum; sic & precamur, ut idem contingat orbi terrarum, (1) & omnes gentes Deum cognoscant, colant & venerentur, ut nulli planè mortales reperiantur, qui non & suscipiant christianam religionem, & se totos Deo dicantes credant ex eo omnem sanctitatis fortem existere, neque quidquam esse purum aut sanctum, quod non à sanctitate divini nominis oriatur.

5. *Quomodo fieri possit, ut Dei nomen in infidelibus sanctum esset possit.*

Testatur enim Apostolus *b* mundatam esse Ecclesiam in lavacro aquæ, in verbo vitæ: significat autem *Verbum vitæ c* nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, in quo baptizamur & sanctificamur. Itaque, quoniam nulla cujusdam expiatio, nulla munditia & integritas esse potest, super quo non sit invocatum divinum nomen; cupimus & petimus à Deo, ut omne hominum genus, relictis impuræ infidelitatis tenebris, ac radiis divini luminis illustratum, hujus vim nominis agnoscat, sic, ut in eo veram quærat sanctitatem, & in nomine sanctæ & individuae Trinitatis Baptismi sacramentum suscipiens, ipsius Dei dextera, perfectam vim sanctitatis consequatur.

6. *Qua ratione Dei nomen in peccatoribus sanctificari possit.*

Pertinet verò optatum & postulatio nostra non minus etiam ad eos, qui flagitiis & sceleribus contaminati, puram Baptismi integritatem & *d* innocentiam stollam amiserunt; qua re factum est, ut in illis miserimis suam iterum sedem impurissimus Spiritus collocarit. Opta-

(1) *Et omnes gentes* Edit. Pat. *ut omnes gentes.*

tamus igitur & precamur à Deo, ut in ipsis etiam sanctificetur Nomen ejus; *a* ut ad cor & ad sanitatem redeuntes, sacramento Pœnitentiæ redimant pristinam sanctitatem, seque ipsos purum ac sanctum Deo templum ac domicilium præbeant.

7. *Quomodo omnes homines in se sanctificare Dei nomen poterunt.*

Oramus denique, lumen ut suum Deus præferat omnium mentibus, quo videre possint, *b* *Omne datum optimum, omne datum perfectum, descendens à Patre luminum*, ad nos divinitus esse delatum: quo temperantiam, justitiam, vitam, salutem, omnia denique animi, corporis, externa, vitalia ac salutaria bona illi accepta referant; à quo, quemadmodum prædicat Ecclesia, bona cuncta procedunt; (1) si quid luce sua sol; si quid reliqua sidera motu & cursu prosunt hominum generi, si circumfuso hoc alimur spiritu; si terra frugum & fructuum ubertate vitam sustinet omnium; si opera magistratum quiete ac tranquillitate fruimur; & hæc & hujus generis bona innumerabilia nobis suppeditat immensa Dei benignitas. Quin etiam, quas Philosophi secundas causas appellant, interpretari debemus, mirabiliter (2) effectas quasdam, & ad usum nostrum accommodatas Dei manus quibus nobis sua bona ditavit, ac longè latèque diffundit.

8. *Quomodo maximè per agnitionem & venerationem Ecclesie catholice Dei nomen sanctificetur.*

Quòd autem maximè rem continet in hac petitione, illud est, ut omnes agnoscant & venerentur sanctissimam Jesu Christi sponsam & parentem nostram, Ecclesiam; in qua una est *c* fons ille amplissimus atque perpetuus ad eluendas & expiandas omnes peccatorum sordes, unde hauriuntur universa salutis & sanctificationis Sacramenta, quibus, quasi cælestibus quibusdam fistulis in nos à Deo ille sanctitatis ros & liquor effunditur: ad quam solam & ad eos, quo suo sine & gremio complexa est, pertinet divinæ illius imploratio nominis *d* quod unum sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Cc 2

9.

(1) *Bona cuncta procedunt: si quid luce sua sol &c.* Edit. Patav. *bona cuncta procedunt: nam si quid luce sua sol &c.*
(2) *Effectas* Edit. Patav. & Lovan. *effectas*, quod magis arident.

a Lev. 11. 44. & 19.
& 20. 7.
1. Pet. 1. 16.
Josue 24. 19.
1. Reg. 2. 2.

Besti omnes Deum
perpetuò laudant.
Ps. 89. 5.
Apoc. 4. 8.

b Ephes. 5. 26.
c Matth. 28. 19.
Secundo peccatim peccatur, ut in deo per fidem & fidei Sacramenta Deo se adjungant.

Tertio peccatur, ut Christiani in vitia relapsi, resipiscant
d Matth. 22. 12.

a Isai. 46. 5.

Quarto peccatur, ut gratiæ suæ lumine cor la tenebrosos perfundat.
b Jacob 1. 17.
Omnia bona tum animi, tum externa, Deo referri debent accep.
In Oratione Dominice V. post Pascha.

Quinto optatur, ut Catholica Ecclesia ab omnibus agnoscat.

c Zach. 13. 1.
Ezech. 4. 25.
Ecclesie prerogativa.

Ad solam Ecclesiam pertinet Divini Nominis imploratio.

d Act. 4. 12.

9. *Qua ratione nomen Dei à christianis hodie polluitur.*

Verùm Parochi maximè hunc locum urgere debebunt boni esse filii non solùm Patrem Deum orare verbis; sed re etiam & actione conari, ut eluceat in ipso sanctificatio divini nominis. Utinam non essent, qui cùm oratione hac Dei nominis sanctificationem assidue postulent factis, quantum in ipsis est, illud violant atque contaminant, quorum culpa interdum ipsi etiam Deo maledicitur. In quos dictum est ab Apostolo: *a Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes; & apud Ezechielem legimus: b Ingressi sunt ad gentes, ad quas introierunt, & polluerunt nomen sanctum meum; cup diceretur de eis: Populus Domini iste est, & de terra ejus egressi sunt.* Qualis enim est vita, & ut sunt eorum mores qui religionem profitentur, sic de religione ipsa deque ejus auctore religionis multitudo imperita judicare solet. Quare qui vivunt ex Christiana Religione, quam susceperunt, & ad ejus regulam orationem & actiones dirigunt suas, magnam facultatem præbent aliis laudandi nomen cœlestis parentis; & omni honore & gloria celebrandi. Nobis enim ipse has partes imposuit Dominus, ut illustribus virtutis actionibus excitemus homines ad laudem & prædicationem divini nominis. Ad quos loquitur in hunc modum apud Evangelistam: *c Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cœlis est; & Princeps Apostolorum: d Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum.*

a Rom. 2. 24.

*b Ezech. 36. 5.
Isai 52. 5.
Tit. 1. 10.*

Quando ex fidelium sanctitate populi ad laudandum Deum excitentur, vide Deut. 4. 5. 6.

7. Virtutius sunt excitandi homines ad Dei nominis sanctificationem.

*c Matth. 5. 16.
Marc. 1. 41.
Luc. 7. 16.*

d 1. Pet. 2. 12. & 3. 16. 17.

DE SECUNDA PETITIONE.

CAPUT IX.

Adveniat Regnum tuum.

1. *Regni Dei prædicatione in Scripturis quàm sæpè commendata.*

Regnum cœleste, quod altera hac petitione postulamus, ejusmodi est ut eò referatur ac terminetur omnis Evangelii prædicatione. Nam & inde exorsus est ad penitentiam cohortari Sanctus Joannes Baptista, dum, *a Penitentiam, inquit, agite; (1) appropinquavit enim regnum cœlorum.* Nec aliunde fecit initium suæ prædicationis, *b Salvator humani generis, & in illo salutari sermone, c quo beatitudinis vias Discipulis in monte monstravit, tamquam proposito orationis argumento principium duxit à regno cœlorum; nam d Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Quin etiam eum retinere cupientibus, attulit illam causam necessariæ profectiois: *e Et aliis civit atibus oportet me evangelizare Regnum Dei, quia ideo missus sum.* Hoc idem f postea regnum Dei prædicare jussit Apostolos; & illi, qui se ire ad sepeliendum patrem suum velle dixerat, respondit; *g Tu autem vade: annuntia regnum Dei.* Cùm verò resurrexisset à mortuis, per illos quadraginta dies, quibus apparuit Apostolis, *h loquebatur de regno Dei.* Quare Parochi hunc secundæ postulationis locum diligentissimè tractabunt, ut fideles auditores, quanta sit in hac petitione vis ac necessitas, intelligant.

2. *Quid hæc secunda petitio comprehendat.*

Primum autem ipsis ad rem scienter subtiliterque explicandam magnam facultatem dabit ea cogitatio, quæd etsi hæc petitio conjuncta sit cum reliquis omnibus, eam tamen separatim etiam adhiberi jusserit à cæteris, ut quod

Ce 3

pe-

(1) *Appropinquavit* Ita etiam hodierna Vulgata, unde desperari in Edit. Venet. 1565. Patav. 1714. & it Venet. *appropinquabit.*

Conjunctum est hujus petitionis argumentum cum ultimo Symboli articulo.

*a Matth. 2.
Marc. 1. 4.
Luc. 3. 5.
Matth. 4. 17.
Marc. 1. 15.
c Matth. 5. & 6. 7.
per totum.
d Matth. 5. 3.
Luc. 6. 20.*

*e Luc. 4. 43.
f Matth. 10. 1.*

g Luc. 9. 60.

h Act. 10. 1. 3.